

BIBLIOTEKA
SHTETIT

814-32

A64

SOTIR
ANDONI

TROKTHET
E KUAJVE
NEPER NATE
tregime

82.585-32

814-32

1764

SOTIR ANDONI

TROKTHET E KUAJVE NËPËR NATË

(Tregime)

188

SHËTËPIA BOTUESE «NAIM FRASHËRI»

LIBRARY OF THE
MUSEUM OF
ART AND
ARCHAEOLOGY
UNIVERSITY OF
CAMBRIDGE

NËNOLJA DHE UNË

Kur vajzat e reja në fshatin tim, nuk pëlqenin të merrnin për burrë këtë apo atë djalë, nënat dhe plakat e kishin gati mu në majë të gjuhës një fjalë, që e dëgjoja thujse përditë:

— Pse?! E ç'të bëmë ty?! Dabake!

Por edhe kështu vajzat nuk përkuleshin lehtë, aq më shumë sepse mendimet dhe vendimet e tyre nuk donin t'ua nënshtonin plakave dhe tezeve, por më fort dëshirave të veta, jo më pak edhe atyre vështrimeve dhe këngëve të hedhura dhe të pritura që dëgjoheshin nëpër dasmat dhe nëpër arat ku prashitej misri, apo ku korrej gruri.

Sidoqoftë Dabakja që mbahej aq shumë nëpër gojë, ishte për mua një grua e çuditshme, grua e mbetur qyqare e pa njeri, e cila me sjelljet dhe me jetën që bënte vështrohej si një përjashtim.

Ajo ishte veshur murgeshë nuk e di që në ç'kohë, u shërbente shenjtorëve në kishë duke ndezur dhe duke shuar qirinj, mbante në shtëpi një farë alipsani, për të cilin thoshte se ishte nga kockat e një shenjtori dhe e përdorte këtë alipsan për

të shëruar të sëmurët. Dabakja hapte varret për të vdekurit, mbante kyçet e kishave por... ajo që ngjallte kureshtjen dhe habinë time më të madhe ishte pasditja e çdo të premteje! Nër këto pasdite të lemerisura për mua, gjithë rruga ku ishte shtëpia jonë nuk gjente prehje dhe qetësi! Dabakja, prifti i fshatit dhe psallti i kishës, mblidheshin kokë më kokë dhe qanin e vajtonin aq me të madhe, sa disa herë mua më dukej sikur atje ishin mbledhur maçokët e gjithë fshatit, kishin futur kokët nëpër disa vorbe të mëdha dhe çirreshin e ulërinin! Por nuk ishin maçokët ata që qanin, ishin njerëz si ti e si unë që qanin me kuje për Jesu Krishtin, i cili na qenkësh kryqëzuar bashkë me dy vrasës dhe katilë që këtu e njëmijë e nëntëqind e sa vjet më parë!

Këto vajtime e ofshamje mund të vijonin edhe gjer sot e kësaj dite, sikur të mos dilte ndonjë fshatar i cili, duke mbajtur faqen me dorë, kërkonte psallt Simeonin për t'i shkukur dhëmbin e prishur. Sepse Simeoni kishte një darë të madhe dhe një zannat të rrallë. Ai u shkulte dhëmbët njerëzve në të gjitha fshatrat anembanë, e bënte këtë pa kurrfarë bari, por vetëm duke përdorur kanxhat e hekurta të darëve bashkë me disa psallme dhe lutje kishëtare, të cilat medoemos e zbutnin dhembjen. Darët e Simeonit vetëm për dy punëra hynin në veprim: Për të shkukur dhëmbët dhe për të kurdisur sahatin e vjetër të Dabakes! Ky sahat i saj i murit, me një fushë laramane e të ndotur me njolla vaji e naftë, punonte vetëm po ta mbaje përmbys dhe, meqenëse nuk i kishte mbetur asnjë nga vidat e pasme, merrte revan të punonte ende, vetëm e vetëm kur zem-berekun e tij e përmblihte psallt Simeoni me da-

rën e tij të rrallë dhe profesionale! Sa për rastet e dendura, kur sahati i Dabakes ngecte fare, akrepët e tij çoheshin në vend me ndihmën e gishtit dhe të zotit!

Dabakja ka hyrë në jetën time jo vetëm sepse ishte fqinjë dhe i kishim shtëpitë ngjitur e thuajse njëra mbi tjetrën, ajo ka hyrë në jetën time sepse tri herë me radhë, kur isha i vogël, kishin ardhur engjëjt krahëdritë që të më merrnin për në mbretërinë e amëshuar, por... Dabakja ua kishte vënë «sinorin te thana». Ajo më kishte dhënë të pija ujë kroi të shkuar nëpër kockat e verdha të alipsaneve të saj dhe... vdekje ndal! Engjëllushet krahëdritë ja kishin mbathur vrapit duke e lënë të qetë të përpilitej në shtrat një farë vocërraku malarik, i cili e kishte barkun si dauille, qafën sa një fije spangoje dhe mendjen çamarroke, të mprehtë dhe tinzare, që e kishte fare të lehtë të përfytyronte dhe të shpikte këngë e përralla sa habiteshin të gjitha plakat e fshatit.

Këto që them janë fare të vërteta, por do të ishin të meta dhe gjysmake sikur të mos tregoja edhe pjesën e dytë të lidhjeve që patën të bëjnë me jetën time dhe të Dabakes.

Thuhej se Dabakja në të ri të saj paska qenë një vajzë e bukur. Pastaj në shtëpi i ra lëngjyeri, të cilin sot e quajnë tuberkuloz dhe ja rrëmbeu nga kjo jetë një nga një të gjithë njerëzit e shtëpisë. Kështu që nga dëshpërimi Dabakja u lëshua pas fesë dhe u vesh murgeshë. Kishte një kopësht të gjerë mbjellë me ftonj, kopshtin e punonte vetë, ftonjtë i ndante për shpirtërat e të vdekurve të saj, kurse kur ishte në moshën tridhjetë vjeç thoshin: «i krisi një dërrasë». Unë, që asaj kohe isha tepër

i vogël, mendoja se «dërrasa e krisur» duhej me-
doemos të ishte ajo e dollapit të madh, ku Dabakja
mbante ato ftonjtë e mëdhenj e verdhashë.

Kur mosha e Dabakes nisi të merrte të tatë-
pjetën, murgesha jonë mundohej me mish e me
shpirt të gjente një vajzë, së cilës do t'i linte tra-
shëgim shtëpinë, kopshtin dhe livadhin, shërbimet
e kishës, kazmën, me të cilën hapeshin varret e të
vdekurve si edhe atë erën e tharme të temjanit,
të alipsaneve dhe të qirinjve të djegur. Dhe rasti
i kërkuar... erdhi!

Motra e babait tim, Sofia, ishte atëhere jo më
shumë se nëntmbëdhjetë vjeç. Ishte një vajzë e
bukur me ca sy të mëdhenj e rrumbullakë që, kur
më shihnin mua, nuk di përse merrnin një pamje
më të ndritur. Një e dy dhe Sofia (e thërrisnin edhe
Sofika) më rrëmbente në krahë, më puthte faqet
e gushën, pastaj m'i puthte një për një sytë e majën
e hundës sime, që të them të drejtën nuk e kisha
aspak të vogël. Dashuria e teto Sofikës për mua
ishte aq e madhe, sa ajo nuk lodhej kurrë duke vë-
në në vend tekat e mia, ajo s'lodhej duke më tre-
guar përralla e vjersha, ajo më merrte në krahë dhe
më çonte atje ku të më shkruhej mua. Por ja se një
ditë prej ditësh, nuk di se ç'ka ndodhi e ç'ka u tha,
por Sofika jonë ja plasi një të qare e një vajtimi
me dënese, që unë s'kisha se si ta shpjegoja. Dëgjo-
ja se si mundohehin ta ngushëllonin njerëzit e
shtëpisë, e ca më shumë nëna ime, por më kot. Ajo
rrinte e strukur në katoin e errët duke mbajtur
njërën dorë pas kadës së madhe të turshive dhe...
qante e qante e s'kishte të mbaruar.

Pastaj mësova se Sofika jonë, ajo tetoja ime e
dashur dhe e dhembshur ishte goditur keq mu në

zemrën e saj prej vajze. Sofika na ishte e fejuar me djalin më çapkën të fshatit. Por ky djalë çapkën kishte shkuar në kurbet, ashtu si shkonte rëndom asaj kohe rinia mashkullore e fshatit. Aty në mërgimin e largët, ky çapkëni i fshatit tonë na ishte njohur me një vajzë lesviane, këngëtoze e lozonjare që ja kishte çartuar mendjen dhe e kishte bërë të harronte edhe fshatin, edhe zakonin, edhe besën edhe teton time fatkeqe.

Te trari përpara shtëpisë sonë, unë dëgjoja pleqtë e mëhallës tek kuvendonin e çanin dërrasa:

— A s'kam thënë unë oreee, vëndi i huaj të josh e të prish?

— Ç't'i bësh fukarallikut, vëllaaa!

— Ç'është e drejta, femra të bukura ka atje në Lesvo, bëj hesap, isha një herë...

— S'di ç'mund të thoni, or vëllezër, — u hodh e foli më i riu nga pleqtë — asnjë vit s'ka shkuar që kur isha vetë në Lesvo. Dhe atë çupën që ja prishi mendjen çapkënit e kam parë vetë! E jo Tole të ishe, e jo dhespot të ishe... po... besa besën edhe patrik i Stambollit të ishe, ta prishte terezinë e kokës.

Dyzet ditë e dyzet net tetoja ime e bukur as hëngri, as piu e as vuri gjumë në sy. Sa vinte tretej e drobitej. Kur i flisnin dhe e këshillonin, ajo vetëm një fjalë thoshte:

— Lërmëni! Lërmëni!

Ja, ishte ajo kohë kur hyri në mes Dabakja fqinjë dhe e ktheu përmbys të gjithë jetën e tetos sime fatkeqe. Sofia u vesh me të zeza, hodhi edhe një shami ca më të zezë mbi kokë, lutej e falej gjithë ditën, pastaj dalëngadalë, filloi të bashkohej edhe

ajo në ato ulërimat e të premtëve kur logoritej dhe lemerisej krejt mëhalla jonë.

Pastaj fare papritur një tjetër tërmet në shtëpinë tonë. Thanë se erdhi e kërkoi dorën e Sofikës një djalë i ri, që sapo ishte kthyer nga mërgimi.

Atëhere plasi në shtëpi një sherr e një shamatë që s'kishte ndodhur kurrë ndonjëherë. Të gjitha gratë, nuset dhe vajzat u ngritën kundër Sofikës, sepse kjo nuk pranonte kurrsesi që të martohej. Bënte ç'bënte, binte më gjunjë përpara ikonave, gjunjëzohej në metani e falej, pastaj ngrinte kryet, i dukej fytyra tashmë e zverdhur dhe sytë ca më të mëdhenj dhe fliste:

— Lërmëni! Lërmëni!

U munduan ta sillnin Sofien në rrugë të mbarë, u munduan me fjalë e me të lutura, provuan me kërcënime dhe me të shkukur flokësh, por më kot, ajo një fjalë dinte:

— Lërmëni! Lërmëni!

Në ditë të tilla, kur zemra ime prej kalamani nuk donte të dëgjonte zënka e grindje, ikja poshtë në katua dhe hidhja kovën në pus. Zhurmat e kovës ishin të dashura për mua dhe më pëlqenin, kurse përfytyrimi im ndizej dhe e mbante frymën thellë atje në fund të pusit... Për atje kisha dëgjuar të thuheshin disa skena fantastike, të cilat e tërbonin fare përfytyrimin tim në një masë të tillë, sa më dilnin edhe natën në ëndërr.

Si e thashë, unë asaj kohe isha fare i vogël, aq i vogël, sa i bija maces me lugë. Por në atë moshë më tërhiqte fort pusi ynë i madh që e kishim në katoin e poshtëm të shtëpisë. Anash katoit ishin edhe dy bodrume me fare pak dritë. Atje hynte shpeshherë nëna ime duke trokëllitur një tufë me